

Boeken nieuws

Nieuwe veldgidsen op komst

De gids voor dagvlinders in de Benelux, die sinds kort uitverkocht is, krijgt een opvolger. Er wordt gewerkt aan een geheel herziene gids, die naar verwachting in het voorjaar uit zal komen.

Tevens is een vertaling onderweg van de Collins Field Guide, waarin alle vlinders van Europa behandeld worden. Met de informatie uit deze twee gidsen kunt u zowel op uw weekendtrips als tijdens uw vakanties wat verder van huis uit de voeten.

Kleine dieren in het bos

Uitgeverij Schuyt en Co heeft een Nederlandse vertaling laten verschijnen van een Zweeds boek van de hand van Lars-Henrik Olsen. Dit fraaie boek is geheel gewijd aan talrijke interessante ongewervelde dieren die je in het bos tegen kunt komen.

In totaal worden meer dan 800 soorten afgebeeld en beschreven. Natuurlijk wordt er volop aandacht besteed aan insecten, waaronder vlinders en libellen. Er komen 24 soorten dagvlinders en 7 soorten libellen aan bod. Daarnaast vinden we in dit boek ook spinnen, slakken, mijten, wormen, vlooien en teken. In totaal staan er in het boek meer dan 900 kleurenillustraties van hoge kwaliteit, getekend door Jakob Sunesen en Bente Vita Pedersen. Natuurlijk is dit boek niet volledig. Daarvoor komen er te veel ongewervelden in het bos voor. De selectie van de bossoorten is daarnaast natuurlijk sterk gebaseerd op de Zweedse situatie, waardoor er soorten worden beschreven die in Nederland ontbreken. Zo wordt bij de dagvlinders de in Nederland uitgestorven Zilvervlek beschreven, terwijl de Kleine ijsvogelvlinder ontbreekt. Wel is van een aantal andere groepen de uitverkoren selectie van bossoorten opvallend goed gekozen. Zo wordt bij de zweefvliegen en de dazen van elk belangrijk geslacht tenminste één kenmerkende soort afgebeeld. Ook valt op dat van veel groepen juist die soorten worden afgebeeld, waarvan de lezer een grote kans heeft deze

aan te treffen. En daarvoor is het boek nu precies bedoeld. Wel blijkt dat daardoor veel soorten die niet echt exclusieve bosbewoners zijn toch een plaats in deze gids hebben gekregen. Het is jammer dat van een groot aantal dieren in deze populaire uitgave alleen de wetenschappelijke naam wordt vermeld.

Tegenwoordig hebben veel ongewervelden goede Nederlandse namen, die de toegankelijkheid van de wereld van de kleine dieren voor de lezer vergroot. Hieraan had bij de vertaling meer aandacht kunnen worden besteed. Naast de behandeling van 90 soorten diergroepen, worden achterin het boek nog ruim 40 pagina's besteed aan ecologische thema's als: het leven in een mierenhoop, dieren op bomen, planten en paddestoelen.

Het boek besluit met de wereld van de kleine dieren, waarin kort wordt aangegeven hoe deze dieren overleven en welke ecologische rol ze vervullen. Leuk zijn de twee pagina's die gaan over de dieren die het op mensen gemunt hebben.

Dit boek nodigt je uit tot het ontdekken van de veelheid aan kleine organismen die het bos herbergt en zal voor velen een stimulans zijn om tijdens een boswandeling meer te letten op de kleine bosbewoners. Ook is deze gids een aanrader voor de mensen die willen weten door welk beestje ze in het bos worden belaagd. Met dit boek kan een boswandeling veranderen in een ontdekkingsreis naar de kleine bosbeestjes.

Kleine dieren in het bos. Lars-Henrik Olsen, Jakob Sunesen en Bente Vita Pedersen. ISBN 9060974697. Vertaald door Ger Meesters.

Uitgeverij Schuyt en Co, prijs f 49,50.

Arnout-Jan Rossenaar

Natuurbalans 1998

De natuurkwaliteit neemt af, maar minder snel.

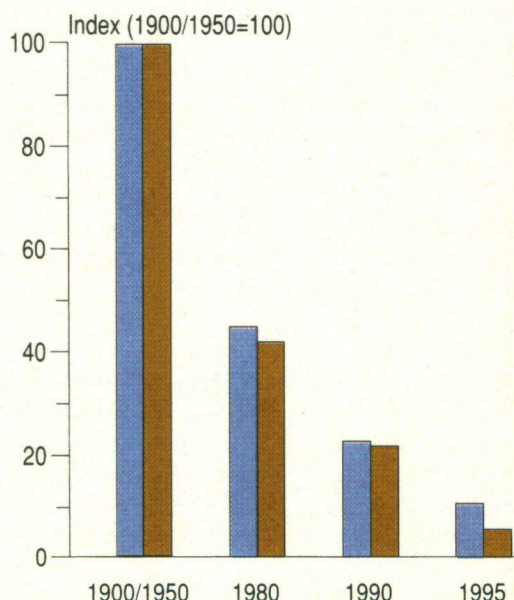
In augustus 1998 is de Natuurbalans 98 verschenen. Dit is een beleidsdocument dat de jaarlijkse resultaten van het rijksbeleid voor natuur in Nederland aangeeft in relatie tot de beleidsinspanningen. Het boek is samengesteld door Het Natuurplanbureau, een samenwerkingsverband van het Rijksinstituut voor Milieuhygiëne en verschillende onderzoeksinstituten van het Ministerie van Landbouw. Het is de bedoeling dat de Natuurbalans elk jaar verschijnt om als 'thermometer' voor de natuur in Nederland te dienen.

De Natuurbalans is geschreven in nogal nuancerende beleidsstaal. Hierdoor is het af en toe een moeilijk leesbaar boekje geworden, waarbij ook duidelijke oorzaken van natuurbederf door (te) voorzichtig taalgebruik worden verstuurd. Ook blijkt het moeilijk om duidelijke uitspraken te doen, omdat veel meetnetten nog in de beginfase verkeren. In dit opzicht is het jaarboek van de Vereniging Onderzoek Flora en Fauna 1997 met de winst- en verliesrekening van de Nederlandse natuur veel duidelijker.

Figuur 1
Ontwikkeling soortenrijkdom (doelsoorten) van libellen in vennen en laagveenwateren tussen 1900/1950 en 1995.

Bron: RIVM, naar gegevens Verdonschot et al., 1997.

Soortenrijkdom libellen

De belangrijkste conclusie in de Natuurbalans luidt dat de natuurkwaliteit in Nederland nog steeds vermindert. De snelheid, waarmee de achteruitgang plaatsvindt, lijkt echter af te nemen. De belangrijkste oorzaken van de achteruitgang van de natuurkwaliteit zijn de agrarische intensivering, de toegenomen verstedelijking en de uitbreiding van de infrastructuur. De ontwikkeling van waardevolle natuur in natuurgebieden wordt nog steeds door verdroging en overmatige stikstoftoevoer belemmerd.

De Natuurbalans geeft aan dat de resultaten van het natuur- en milieubeleid achterblijven of sterke vertraging oplopen. Uit de Natuurbalans blijkt dat de overheid nog niet in staat is op alle fronten een effectief natuur- en milieubeleid te realiseren, waarbij haar eigen taakstellingen worden gehaald. Met name de realisatie van de milieudoelstellingen blijven ver achter. De realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) staat onder druk. Schrijnend is in dit geval dat vier provincies de begrenzing van de EHS hebben opgeschort ten gevolge van de herstructurering van de varkenshouderij. Het blijkt vooral moeilijk om de voor natuur belangrijke gronden in de EHS te verwerven.

Hét thema van deze Natuurbalans is water. Er wordt uitgebreid ingegaan op de verliezen en de successen in de natte natuur. In Nederland zijn na 1950 meer dan de helft van de oppervlakte natte natuurgebieden en moerassen verdwenen. Ook blijkt een goede waterkwaliteit op veel plaatsen moeilijk te bereiken.

Een succes vormt de toename van kranswieren in de Randmeren door waterkwaliteitsverbetering.

De soortenrijkdom van libellen in laagveenmoerassen en vennen daarentegen is na 1950 gedecimeerd. In de periode 1990-1995 zijn de libellen in deze biotopen zelfs met meer dan de helft afgenomen!

Uit door De Vlinderstichting en het CBS aangeleverde gegevens blijkt dat het met de vlinders nog steeds slecht gaat. De karakteristieke soorten van heiden en bossen nemen af. Ondanks de toegenomen aandacht voor ecologisch groenbeheer nemen zelfs veel stadsvlinders af. Hieruit blijkt dat er nog een uitdaging ligt in het stedelijk groenbeheer. De Natuurbalans laat, ondanks de kleine successen nu in veel opzichten nog een dalende thermometer zien.

Deze eerste Natuurbalans vormt ondanks de gesignaleerde onvolkomenheden een belangrijk document voor beleidsmakers, politici en iedereen die wil weten hoe het op dit moment met de natuur in Nederland gaat. De Natuurbalans toont ook aan hoe belangrijk het is dat de natuurkwaliteit meer in meetnet-

ten door vrijwilligers en professionals structureel wordt gemeten. De auteur dezes ziet met spanning uit naar de volgende Natuurbalans, waarin meer graadmeters zullen staan. In ieder geval bewijst deze Balans dat het belangrijk is om onverkort vast te houden aan de taakstellingen van het Natuurbeleidsplan en zelfs gerichte beleidsintensiveringen door te voeren, gericht op de vergroting van de natuurkwaliteit. Dit vormt een uitdaging voor het Rijk (ook andere ministeries dan LNV), maar meer nog voor Provincies, Gemeenten, Waterschappen en particuliere beheerders. Een extra impuls voor de realisatie van meer natuurkwaliteit is noodzakelijk om niet nog meer (natte) natuur te verliezen. Natuurbalans 1998. ISBN 904220267X

Arnout-Jan Rossenaar

CD-ROM Biobase, register biodiversiteit

Biobase 1997 is een CD-ROM met informatie over veel dieren en planten in Nederland. Voor diverse groepen, bijvoorbeeld vlinders, libellen, vogels en plantengemeenschappen, is per soort een reeks van informatie beschikbaar, zoals de Engelse naam, de Latijnse naam, Rode-Lijstaanduiding en biotoop. En dat alles in tabellen die te exporteren zijn naar diverse andere toepassingen.

De CD-ROM vult een gat door een standaardisatie aan te bieden in de (Nederlandse) naamgeving van veel groepen. Daarnaast is voor elke soort een unieke cijfercode gegeven die gebruikt kan worden bij het uitwisselen van databestanden. Daarmee is tevens de belangrijkste groep gebruikers van de CD-ROM aangegeven. Voor professionele gebruikers van databestanden is Biobase handig. Ook mensen die graag eens "bladeren" door onze biodiversiteit zullen met deze CD-ROM aan hun trekken komen. Een heleboel diergroepen zijn echter niet opgenomen. Wie een soortenlijst van de Nederlandse snavelvliegen wil opvragen, vist achter het net. Ook de informatie die over elke soort is opgenomen is vaak nogal cryptisch en soms niet zinnig. Zo betreffen de vijf biotooptypen waarin de Nederlandse libellen zijn ondergebracht brak, terrestrisch, zoetwater, marien en "parasiet".

Biobase 1997 biedt standaardisatie en is een hulpmiddel bij het werken met bestanden van de opgenomen diersoorten en plantengroepen. Opmerkelijke informatie biedt de CD-ROM echter niet.

Prijs: f50,- (excl. verzendkosten), te bestellen bij het CBS: 045-5707070.

Robert Ketelaar

Geen tuin zonder dieren

De ondertitel van het hier te bespreken boek luidt: "Handboek voor het dierenleven in de tuin" en dat geeft naar mijn mening de bedoeling van de schrijfster Rosita Moenen goed weer. En dat is dan meteen een schot in de roos: een ieder die een stukje grond bezit, heeft zo nu en dan een ontmoeting met een beest waarbij hij denkt: "Hoe heet dit schepsel en wat doet het in mijn tuin?".

Het algemene gedeelte begint met een hoofdstuk waarin allerlei soorten tuinen kort worden besproken. Ook komen hierin verschillende onderdelen ter sprake, zoals omheining, bestrating, beplanting, gazon, waterpartijen en enkele voorzieningen om dieren te lokken. Vervolgens komen de dieren zelf aan de beurt. Met vele voorbeelden wordt het grote belang van een goede fauna in de bodem toegelicht. In de twee volgende hoofdstukken komen de relaties tussen dieren en planten ter sprake, zowel hun onderlinge samenwerking (nectarlevering en bestuiving, besdragende heesters) als hun onderlinge strijd: consumenten van verschillende plantendelen, afweer van de planten, galvorming. Het algemene gedeelte wordt besloten met een hoofdstuk over de relaties tussen dieren onderling en het dier in zijn element.

Hierna volgt de eigenlijke gids van ruim 250 bladzijden, waar in elk van de 27 hoofdstukken een of meer families ter sprake komen van diersoorten die we in onze tuin kunnen aantreffen. Na een korte inleiding bij iedere familie worden in totaal een kleine driehonderd diersoorten besproken, die of heel algemeen in de tuin voorkomen of die opvallen door hun grootte of uiterlijk. Van elk van die diersoorten worden een of meer foto's afgebeeld, gemaakt door Frits Bink. Bij vrijwel elke familie staan literatuurverwijzingen. Aan de diverse vlindersoorten worden 28 bladzijden gewijd.

Tenslotte volgen nog enkele tabellen: nuttige adressen, bomen, heesters, planten en hun bloembezoekers, bloemplanten die in een grasveld groeien en een tweetal registers, van dieren en van planten.

Resumerend kan gesteld worden dat dit boek voor tuinliefhebbers die meer willen weten wat er er in hun al of niet bescheiden landgoed allemaal gebeurt, een boeiend naslagwerk is. De tekst is duidelijk, goed leesbaar en de foto's zijn vaak van prima kwaliteit. Van harte aanbevelen!

Rosita Moenen, Geen tuin zonder dieren. Handboek voor het dierenleven in de tuin. Foto's Frits Bink. 1998, Schuit en Co, ISBN 9060974581, f 59,50.

Jan de Gooijer